

Ekonomik Refah mı Özgürlükleri Yaratır, Yoksa Özgürlükler mi Ekonomik Refahı Yaratır? Karşılaştırmalı Bir Analiz (2005–2025)*

Hasan Bardakçı**

Öz

Bu çalışma, ekonomik refah ile özgürlükler arasındaki çok yönlü ve karmaşık ilişkiyi derinlemesine incelemektedir. Ekonomik kalkınmanın demokrasi ve özgürlükler üzerindeki etkisini ele alan makale, tarihsel süreçlerden hareketle bu etkileşimin farklı coğrafyalarda ve dönemlerde nasıl şekillendiğini detaylandırmaktadır. Çalışmada, ekonomik özgürlüklerin bireylerin yaşam standartlarını artırarak onların siyasi katılımını teşvik ettiği; siyasi özgürlüklerin ise hukukun üstünlüğü, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri aracılığıyla ekonomik büyümeyi desteklediği vurgulanmaktadır. Avrupa'da Sanayi Devrimi'nin ardından ekonomik büyümenin demokratikleşmeyi güçlendirmesi, Güney Kore ve Tayvan gibi Doğu Asya ülkelerinde ekonomik kalkınmanın siyasi özgürlüklerden önce gelmesi gibi örnekler, bu ilişkinin çok boyutlu yapısını ortaya koymaktadır. Türkiye'de ise ekonomik kalkınma ve demokratikleşme arasındaki kırılgan bağın sürekliliği sağlamada eksik kaldığı ifade edilmiştir. Çalışma, demokratik kurumların güçlendirilmesi ve ekonomik özgürlüklerin kurumsal yapılarla desteklenmesi gerektiğine dikkat çekerken, uzun vadeli ve sürdürülebilir kalkınma için öneriler sunmaktadır. Kurumsal reformlar, eğitim programları, sosyal politikalar ve uluslararası işbirlikleri aracılığıyla, ekonomik ve siyasi özgürlüklerin uyum içinde çalıştığı bir yapı önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Refah, Demokrasi ve Özgürlükler, Ekonomik ve Siyasi Özgürlükler, Hukukun Üstünlüğü, Sürdürülebilir Kalkınma.

Does Economic Prosperity Create Freedoms or Do Freedoms Create Economic Prosperity? A Comparative Analysis (2005-2025)

Abstract

This study analyses in depth the multifaceted and complex relationship between economic prosperity and freedoms. The article analyses the impact of economic development on democracy and freedoms and elaborates on how this interaction has been shaped in different geographies and periods through historical processes. The study emphasises that economic freedoms increase the living standards of individuals and encourage their political participation, while political freedoms support economic growth through the principles of rule of law, transparency and accountability. Examples such as economic growth strengthening democratisation after the Industrial Revolution in Europe and economic development preceding political freedoms in East Asian countries such as South Korea and Taiwan reveal the multidimensional nature of this relationship. In Turkey, on the other hand, the fragile link between economic development and democratisation has failed to ensure continuity. The study draws attention to the need to strengthen democratic institutions and support economic freedoms with institutional structures, and offers recommendations for long-term and sustainable development. Through institutional reforms, education programmes, social policies and international cooperation, a structure in which economic and political freedoms work in harmony is proposed.

Keywords: Economic Prosperity, Democracy and Freedoms, Economic and Political Freedoms, Rule of Law, Sustainable Development.

*Bu makale, "Ekonomik Refah ile Özgürlükler Arasındaki İlişki" konulu 2025 Kâzım Berzeg Makale Yarışmasında jüri tarafından ikincilik derecesine layık görülmüş, daha sonra hakem incelemesinden geçirilerek revize edilmiştir.

**Doç. Dr. | Haran Üniversitesi, Siverek Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü | hasanbardakci@harran.edu.tr
ORCID: 0000-0002-6181-3115 | DOI: 10.36484/liberal.1639750
Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 30, Sayı: 119, Yaz 2025, ss. 49-68.
Gönderim Tarihi: 14 Şubat 2025 | Kabul Tarihi: 12 Ağustos 2025

Giriş

Ekonomik refah ve özgürlükler arasındaki ilişki, modern toplumların temel dinamiklerinden birini oluşturmaktadır. Bu ilişki, sadece ekonomik büyüme ve zenginlik yaratma süreçlerini değil, aynı zamanda bireylerin ve toplumların temel hak ve özgürlüklerini nasıl şekillendirdiğini anlamak açısından da kritik öneme sahiptir. Tarih boyunca, ekonomik kalkınma ve özgürlükler arasındaki karşılıklı etkileşim, toplumların refah seviyelerini artırmada belirleyici bir faktör olmuştur. Ancak bu etkileşimin yönü ve niteliği, toplumdan topluma, hatta dönemden döneme değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda, şu temel sorular öne çıkmaktadır: Ekonomik gelişme mi özgürlükleri getirir, yoksa özgürlükler mi ekonomik refahı yaratır? Demokrasi ve ekonomik özgürlükler arasındaki dinamikler nasıl işler? Özgürlüklerin ve ekonomik kalkınmanın birbirini destekleyen bir etkileşimi mi vardır, yoksa bu ilişki tek yönlü bir nedensellik mi sergilemektedir? Bu makale, bu temel sorulara cevap ararken ekonomik refah ile sivil ve siyasi özgürlükler arasındaki ilişkiyi derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca özgürlükler ile ekonomik refah arasındaki ilişki, siyaset bilimi ve ekonomi literatüründe uzun süredir tartışılan çok boyutlu bir olgudur. Bu ilişki üzerine yapılan araştırmalarda iki temel görüş öne çıkmaktadır: Birincisi, ekonomik refah düzeyindeki artışın özgürlüklerin gelişmesini mümkün kıldığı yönündedir. Diğeri ise bireysel ve kurumsal özgürlüklerin ekonomik büyümeyi ve refahı kolaylaştırdığı tezidir.

Ekonomik özgürlükler, bireylerin ekonomik faaliyetlerde bulunma hakkını ifade ederken; siyasi özgürlükler, bireylerin ifade, dernekleşme ve seçme-seçilme gibi haklarını kullanmalarına olanak tanır. Bu iki özgürlük türü, demokratik kurumlarla desteklendiğinde birbirini tamamlayan bir yapı oluşturabilir. Bununla birlikte, ekonomik kalkınmanın özgürlükleri desteklemediği ya da özgürlüklerin ekonomik performansı artırmadığı örnekler de literatürde dikkat çekmektedir. Özellikle, farklı coğrafyalardaki tarihsel süreçler, bu ilişkiyi anlamak için değerli ipuçları sunmaktadır.

Batı Avrupa'da Sanayi Devrimi'nin ardından yaşanan ekonomik büyüme ve demokratikleşme süreçleri, ekonomik kalkınmanın özgürlükler üzerindeki olumlu etkisini gösterirken; Doğu Asya'da Güney Kore ve Tayvan gibi ülkeler, ekonomik kalkınmanın önce geldiği, ardından sınırlı da olsa siyasi özgürlüklerin genişlediği örnekler sunmaktadır. Benzer şekilde, Türkiye gibi ülkelerde dönemsel olarak gözlemlenen ekonomik kalkınma ve demokratikleşme dalgaları, bu ilişkinin karmaşıklığını ve çok boyutluluğunu ortaya koymaktadır.

Bu makale, ekonomik refah ile özgürlükler arasındaki ilişkiyi, teorik yaklaşımlar ve tarihsel örnekler ışığında tartışarak, literatüre ve ampirik verilere dayalı bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, ekonomik ve siyasi özgürlüklerin güçlü demokratik kurumlarla nasıl desteklenebileceği ve bu yapıların toplumsal refaha nasıl katkıda bulunabileceği de ele alınacaktır. Çalışmada, Türkiye, Güney Kore ve Almanya örnekleri çerçevesinde son yirmi yıl (2005–2025) dikkate alınarak analiz edilmektedir. Bu kapsamda, Heritage Foundation tarafından yayımlanan Ekonomik Özgürlük Endeksi ile Freedom House'un Demokrasi Endeksi temel veri kaynakları olarak kullanılmıştır.

Ekonomik ve Siyasi Özgürlüklerin Tanımı ve Kapsamı

Ekonomik Özgürlükler

Ekonomik ve siyasi özgürlükler, bireylerin ve toplumların refahı üzerinde önemli etkilere sahip olan iki temel kavramdır. Ekonomik özgürlük, mülkiyet hakları, hukukun üstünlüğü, serbest ticaret, kamu harcamalarının düzeyi ve devletin ekonomik alandaki müdahale derecesi gibi bileşenleri içeren geniş kapsamlı bir göstergedir (Heritage Foundation, 2025).

Bu özgürlükler, bireylerin ekonomik faaliyetlerini etkin bir şekilde gerçekleştirmelerine olanak tanırken, toplumsal refahın artmasına da katkıda bulunur (Kodila-Tedika ve Khalifa, 2023; Gwartney vd., 2022; Taylor ve Çetin, 2013). Örneğin, serbest ticaret ve rekabet ortamı, kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlarken, bireylerin mülklerini satma veya kiralama hakları gibi temel ekonomik özgürlükler, bireylerin ekonomik bağımsızlıklarını artırır (Sufian ve Habibullah, 2011).

Ekonomik özgürlükler, aynı zamanda, bireylerin girişimcilik faaliyetlerini teşvik eder ve yenilikçiliği destekler. Bu durum, ekonomik büyüme ve kalkınma için kritik öneme sahiptir. Örneğin, girişimcilerin yeni işletmeler kurması ve bu işletmelerin büyümesi, istihdam yaratılmasına ve ekonomik çeşitliliğin artmasına katkıda bulunur. Ayrıca, ekonomik özgürlükler, bireylerin kendi çıkarlarını gözetme ve ekonomik fırsatları değerlendirme konusunda daha fazla inisiyatif almalarını sağlar. Bu da, toplumun genel refah düzeyini yükseltir (Gwartney vd., 2022).

Siyasi Özgürlükler

Siyasi veya demokratik özgürlükler ise, seçme ve seçilme hakkı, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve hukukun bağımsızlığı gibi siyasal ve sivil hakları içermektedir (Freedom House, 2025). Bu özgürlükler, hesap verebilir-

lik, şeffaflık ve hukukun üstünlüğü gibi ilkelerle desteklenir (Aisen ve Veiga, 2006; Rabinovych, 2020). Siyasi özgürlüklerin varlığı, bireylerin toplumsal meselelere katılımını artırarak kamu politikalarının daha geniş bir temsiliyetle şekillenmesine olanak tanır (Fabro ve Aixalá, 2012). Örneğin, bireylerin özgürce eleştiri yapabilmesi, siyasi katılımın artmasına ve dolayısıyla demokratikleşme süreçlerine katkı sağlar (Mete, 2022). Siyasi özgürlükler, aynı zamanda, bireylerin kendi geleceklerini şekillendirme konusunda daha fazla söz sahibi olmalarını sağlar. Bu durum, toplumun genelinde bir güven ortamı yaratır ve sosyal uyumu güçlendirir. Örneğin, ifade özgürlüğü, bireylerin fikirlerini özgürce ifade edebilmelerini ve bu fikirlerin kamuoyunda tartışılabilmesini sağlar. Bu da, daha kapsayıcı ve katılımcı bir siyasi kültürün oluşmasına katkıda bulunur (Rabinovych, 2020).

Ekonomik Gelişme ve Özgürlükler: Literatür Çerçevesi

Literatür, ekonomik gelişme ve özgürlükler arasındaki ilişkinin iki temel güzergâh üzerinden tartışıldığını göstermektedir.

Ekonomik Gelişme Özgürlükleri Getirir Tezi

Birinci tez, ekonomik gelişmenin özgürlükleri artırdığı yönündedir. Modernizasyon teorisi, ekonomik kalkınmanın bireylerin özgürlüklere olan talebini artırdığını savunur; bu süreç, sanayileşmiş toplumlarda daha fazla siyasi katılım talebi ile kendini gösterir (BenYishay ve Betancourt, 2010; Abdellaoui, 2022). İkinci tez ise, özgürlüklerin ekonomik refahı yarattığını öne sürmektedir. Bu yaklaşım, hukukun üstünlüğü ve özgürlüklerin ekonomik performansını destekleyen kurumsal altyapıyı güçlendirdiğini vurgular (Kašťáková ve Chlebcová, 2020; Stocker, 2016; Ata ve Tuğlu Dur, 2024). Örneğin, Güney Kore’de hukukun üstünlüğü, ekonomik kalkınmaya önemli katkılar sağlamıştır (Sambharya ve Rasheed, 2015). Ekonomik gelişme, aynı zamanda, bireylerin eğitim düzeylerini yükseltir ve bilgiye erişimlerini artırır (Keskin, 2024). Bu durum, bireylerin özgürlükler konusunda daha bilinçli hale gelmelerini sağlar ve özgürlük taleplerini artırır. Örneğin, eğitim düzeyi yüksek olan toplumlarda, bireylerin siyasi katılım düzeyleri de çevreye duyarlılıkları da daha yüksektir (BenYishay ve Betancourt, 2010; Kanbir, 2023).

Özgürlükler Ekonomik Refahı Yaratır Tezi

North (1990) ve Acemoglu & Robinson (2012) gibi çalışmalar, ekonomik ve siyasi özgürlükler arasındaki etkileşimin birbirini tamamlayan bir yapı sergilediğini söyler. Ayrıca ekonomik özgürlükler, bireylerin siyasi katılımını

artırarak demokratikleşme süreçlerine katkı sağlar (Gourevitch, 2014). Özgür bir piyasa ortamı, bireylerin ekonomik güç kazanmasına ve bu gücü siyasal sistem üzerinde etkili bir şekilde kullanmalarına olanak tanır (Moen, 2023). Ayrıca, siyasi özgürlükler, hukukun üstünlüğü ve şeffaflık ilkeleriyle desteklenen bir ekonomik sistemin temelini oluşturur; bu durum, ekonomik karar alma süreçlerinin daha şeffaf ve kapsayıcı bir şekilde işlenmesine olanak tanır (Baier vd., 2012). Özgürlükler, aynı zamanda, bireylerin yenilikçi fikirler geliştirmelerini ve bu fikirleri hayata geçirmelerini sağlar. Bu durum, ekonomik büyüme ve kalkınma için kritik öneme sahiptir. Örneğin, özgür bir ortamda, bireyler yeni teknolojiler geliştirebilir ve bu teknolojileri kullanarak yeni iş alanları yaratabilirler. Bu da, ekonomik çeşitliliği artırır ve toplumun genel refah düzeyini yükseltir (Acemoglu ve Robinson, 2012). Sonuç olarak, ekonomik ve siyasi özgürlükler, birbirini destekleyen ve birbirini güçlendiren iki temel unsurdur. Bu özgürlükler, bireylerin ve toplumların refahını artırmak için kritik öneme sahiptir ve bu nedenle, her iki özgürlük türü de korunmalı ve geliştirilmelidir.

Ekonomik ve Siyasi Özgürlüklerin Karşılıklı Etkileşimi

Ekonomik ve siyasi özgürlükler arasındaki etkileşim, birbirini tamamlayan ve güçlendiren bir yapı sergiler. Bu iki özgürlük türü, toplumların demokratikleşme süreçlerini destekleyerek bireylerin refahını artırır ve toplumsal gelişimi teşvik eder. Ekonomik özgürlükler, bireylerin ekonomik bağımsızlıklarını güçlendirirken, siyasi özgürlükler bu bağımsızlığın korunmasını ve geliştirilmesini sağlar. Bu bağlamda, ekonomik ve siyasi özgürlükler arasındaki dinamik etkileşim, toplumların hem ekonomik kalkınmasını hem de demokratik yapısını güçlendiren bir döngü oluşturur. Özellikle şeffaflık, hesap verebilirlik ve hukukun üstünlüğü gibi demokratik değerler, ekonomik özgürlüklerin etkinliğini artırır.

Ekonomik Özgürlüklerin Siyasi Özgürlüklere Katkısı

Ekonomik özgürlükler, bireylerin siyasi katılımını arttırarak demokratikleşme süreçlerine katkı sağlar. Özgür bir piyasa ortamı, bireylerin ekonomik güç kazanmasına ve bu gücü siyasal sistem üzerinde etkili bir şekilde kullanmasına olanak tanır. Serbest piyasa ekonomilerinde, mülkiyet haklarının korunması, girişimcilik faaliyetlerinin artmasına olanak tanıyarak ekonomik dinamizmi teşvik eder. Bu durum, aynı zamanda şeffaflık ve hesap verebilirlik taleplerini artırarak siyasi süreçlerin daha demokratik bir şekilde işlenmesini sağlar.

Örneğin, iş insanlarının ve girişimcilerin ekonomik özgürlükler yoluyla elde ettikleri ekonomik bağımsızlık, onların siyasal taleplerini daha güçlü bir şekilde ifade etmelerine olanak tanır. Ekonomik bağımsızlığa sahip bireyler, siyasi karar alma süreçlerine katılımı daha etkin olurlar ve bu durum, demokratik kurumların güçlenmesine katkıda bulunur. Ayrıca ekonomik özgürlükler, bireylerin ekonomik kaynakları özgürce kullanabilmeleri ve yatırımlarını risk almadan yapabilmeleri için uygun bir ortam sunar (Rode vd, 2013). Böylece, ekonomik özgürlüklerin yüksek olduğu toplumlarda, bireylerin siyasal süreçlere katılımı artar ve demokratikleşme güçlenir. Sonuç olarak, ekonomik ve siyasi özgürlükler, bireylerin refahını artıran ve toplumsal gelişimi destekleyen iki önemli unsurdur. Bu özgürlüklerin varlığı, bireylerin hak ve özgürlüklerini savunmalarında etkin rol oynamalarını sağlarken, demokratik kurumların güçlenmesine de katkıda bulunur (Tomáš, 2015). Bu bağlamda, ekonomik kalkınma ve özgürlükler arasındaki ilişki, sürdürülebilir kurumsal yapılarla desteklenmelidir (Heckelman, 2000). Özellikle ekonomik özgürlüklerin demokratikleşme üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, güçlü kurumsal yapılar ve hukukun üstünlüğü, bu ilişkinin sürdürülebilir olmasını sağlayan temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Siyasi Özgürlüklerin Ekonomik Özgürlüklere Katkısı

Siyasi özgürlüklerin ekonomik özgürlüklere katkısı, demokratik bir toplumun temel taşlarını oluşturan hukukun üstünlüğü, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleriyle doğrudan ilişkilidir. Siyasi özgürlükler, bağımsız bir yargı sisteminin varlığı ile desteklenerek mülkiyet haklarının korunmasını ve adil bir ekonomik düzenin sürdürülmesini sağlar. Bu durum, bireylerin ekonomik faaliyetlerde bulunurken güvence altında olmalarını sağlayarak ekonomik büyümeyi teşvik eder. Özellikle ifade ve basın özgürlüğü gibi temel haklar, ekonomik yolsuzlukların ve kötü yönetimin ortaya çıkarılmasında kritik bir rol oynamaktadır.

Örneğin, ifade özgürlüğü sayesinde bireyler ve sivil toplum kuruluşları, hükümet politikalarını eleştirebilir ve alternatif çözüm önerileri sunabilir. Bu durum, ekonomik karar alma süreçlerinin daha şeffaf ve kapsayıcı bir şekilde işlenmesine olanak tanır (Önder, 2023). Ayrıca siyasi özgürlükler, siyasi istikrarı sağlayarak ekonomik güven ortamı yaratır ve bu da yatırımcıların risk algısını azaltır. Siyasi özgürlüklerin olduğu bir ortamda, yabancı yatırımların artma eğiliminde olduğu da gözlemlenmektedir. Bu tür ortamlar, ekonomik istikrar ve hukuki güvence sunarak yatırımcıların ilgisini çekmektedir (Acaravcı vd., 2018). Örneğin, Türkiye’de ekonomik özgürlükler ile doğrudan yabancı yatırımlar arasındaki ilişki, uzun dönemli analizlerde belirgin bir şe-

kilde ortaya konmuştur (Acaravcı vd., 2018). Özellikle yatırımcıların mülkiyet haklarının korunması ve hukukun üstünlüğünün sağlanması, ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğini artırmaktadır.

Ayrıca, hukukun üstünlüğü ve ekonomik büyüme arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu da gösterilmiştir (Çetin, 2021). Bu ilişki, siyasi özgürlüklerin ekonomik büyümeyi teşvik eden bir faktör olduğunu desteklemektedir. Hukukun üstünlüğünün sağlandığı ve siyasi özgürlüklerin bulunduğu toplumlarda, ekonomik karar alma süreçleri daha öngörülebilir ve şeffaf olmaktadır. Bu da hem yerli hem de yabancı yatırımcıların ekonomik faaliyetlerini artırarak sürdürülebilir büyüme için uygun bir zemin hazırlamaktadır. Buna bağlı olarak, siyasi özgürlükler ekonomik özgürlükleri güçlendirirken, ekonomik özgürlükler de siyasi özgürlüklerin korunmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu karşılıklı etkileşim, demokratik değerlerin güçlenmesini ve ekonomik refahın artmasını sağlayarak sürdürülebilir kalkınmanın önünü açmaktadır.

Demokrasi ve Refah

Avrupa

Tarihsel olarak, Avrupa'da 19. yüzyıldaki Sanayi Devrimi, ekonomik büyüme ve demokratikleşme süreçlerinin eş zamanlı ilerlediği bir dönemi temsil etmektedir. Bu dönemde, sanayileşme ile birlikte artan refah seviyesi, orta sınıfın güçlenmesine ve demokratik taleplerin artmasına yol açmıştır. Örneğin, Birleşik Krallık'ta sanayileşme sonrasında işçi sınıfının oy hakkı kazanması, ekonomik kalkınmanın siyasi özgürlükleri nasıl tetiklediğine dair önemli bir örnektir (Önder, 2023). Benzer şekilde, sosyal hakların anayasal güvence altına alınması, ekonomik refahın demokratik kurumları nasıl güçlendirdiğini göstermektedir (Önder, 2023).

Tablo 1: Kişi Başına Düşen GSYİH ile Ekonomik Özgürlük Endeksi Arasındaki İlişki

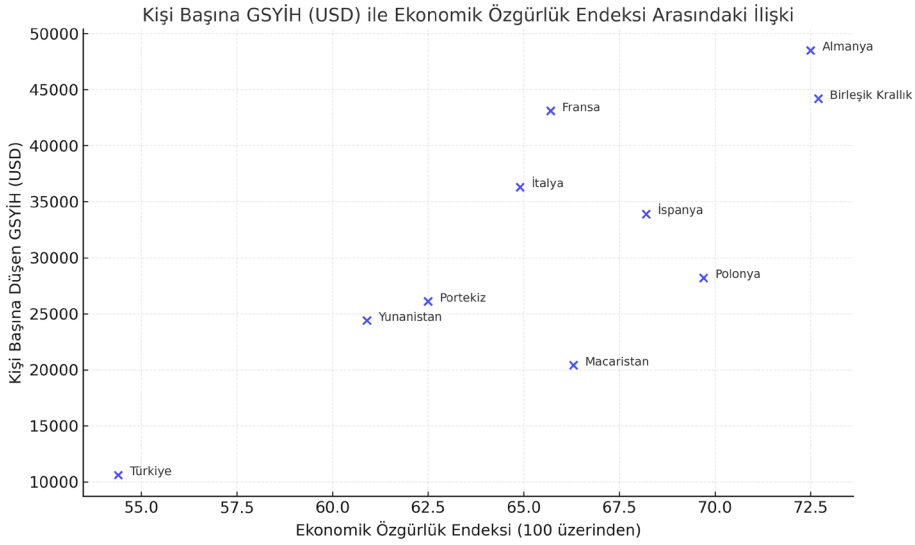
Ülke	Kişi Başına Düşen GSYİH (USD)	Ekonomik Özgürlük Endeksi (100 üzerinden)
Almanya	48,500	72.5
Fransa	43,100	65.7
Birleşik Krallık	44,200	72.7
İtalya	36,300	64.9
İspanya	33,900	68.2
Polonya	28,200	69.7

Yunanistan	24,400	60.9
Portekiz	26,100	62.5
Macaristan	20,400	66.3
Türkiye	13,240	54.4

Kaynak: Veriler 2023 yılına aittir ve Dünya Bankası Veri Tabanından derlenmiştir.

Aşağıdaki grafik, Avrupa ülkelerinin kişi başına düşen GSYİH ile Ekonomik Özgürlük Endeksi puanları arasındaki ilişkiyi göstermektedir:

Şekil 1: Kişi Başına Düşen GSYİH ile Ekonomik Özgürlük Endeks

Kaynak: Veriler 2023 yılına aittir ve Dünya Bankası Veri Tabanından derlenmiştir.

Şekil 1, Avrupa ülkeleri için kişi başına düşen GSYİH ile Ekonomik Özgürlük Endeksi arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Grafikte, ekonomik özgürlük endeksi yüksek olan ülkelerin genellikle daha yüksek bir kişi başına düşen GSYİH değerine sahip olduğu gözlemlenmektedir (Bardakçı, vd. 2020). Şekil 1’de genel olarak daha yüksek ekonomik özgürlüğe sahip ülkelerin kişi başına düşen GSYİH değerlerinin de yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, Almanya hem yüksek ekonomik özgürlük puanlarına hem de yüksek kişi başına düşen GSYİH değerlerine sahiptir. Bu durum, ekonomik özgürlüğün ekonomik refahla pozitif bir ilişki içinde olabileceğini göstermektedir.

Ancak, bu ilişki tüm ülkeler için geçerli değildir. Örneğin, Fransa yüksek bir kişi başına düşen GSYİH değerine sahip olmasına rağmen, ekonomik özgürlük puanı Polonya ve İspanya gibi ülkelerden düşüktür. Bu tür istisna-

lar, ekonomik refahın sadece ekonomik özgürlükle değil, aynı zamanda doğal kaynaklar, eğitim seviyesi, siyasi istikrar gibi diğer faktörlerle de ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu analiz, Avrupa için ekonomik özgürlüğün ekonomik refahla genellikle pozitif bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Ancak, bu ilişki mutlak değildir ve diğer sosyo-ekonomik faktörler de ekonomik refah üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Doğu Asya

Doğu Asya'da ise, ekonomik özgürlüklerin siyasi özgürlüklerden önce geldiği bir gelişim modeli gözlemlenmektedir. Güney Kore ve Tayvan, hızlı ekonomik büyüme ile dikkat çeken iki önemli örnektir. Bu ülkelerde, ekonomik kalkınma önce gelmiş; ardından sınırlı da olsa siyasi özgürlüklerin genişletilmesi sağlanmıştır. Güney Kore'de 1960'lı yıllardan itibaren hızla artan ekonomik büyüme, 1980'li yıllarda demokrasiye geçişi kolaylaştırmıştır (Aytekin ve Tertemiz, 2018). Ancak, bu süreçlerin genellikle otoriter yönetimler altında gerçekleştiği ve halkın özgürlük taleplerinin uzun süre baskılandığı da unutulmamalıdır (Aytekin ve Tertemiz, 2018).

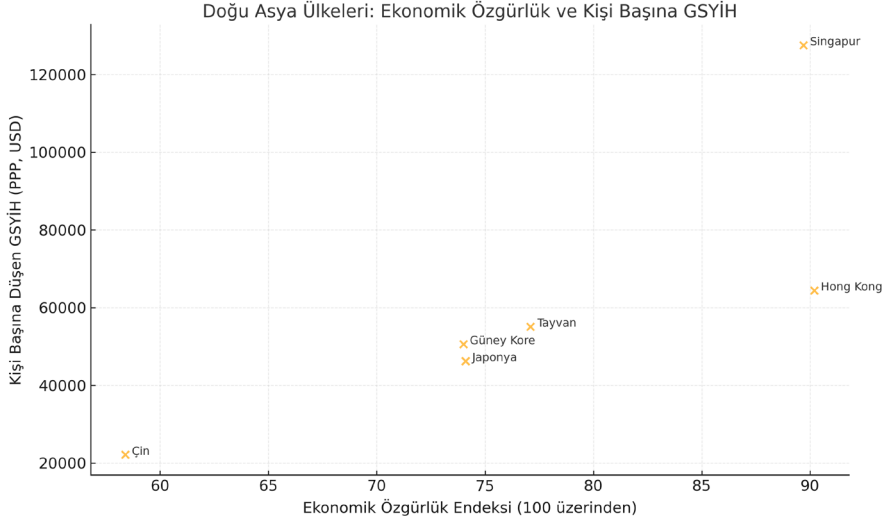
Tablo 2: Doğu Asya Ülkeleri: Ekonomik Özgürlük ve Kişi Başına Düşen GSYİH

Ülke	Kişi Başına Düşen GSYİH (PPP, USD)	Ekonomik Özgürlük Endeksi
Singapur	127,544	89.7
Hong Kong	64,431	90.2
Güney Kore	50,572	74.0
Japonya	46,268	74.1
Tayvan	55,078	77.1
Çin	22,135	58.4

Kaynak: Veriler 2023 yılına aittir ve Dünya Bankası Veri Tabanından derlenmiştir.

Yukarıdaki veriler ile ekonomik özgürlük endeksi ile kişi başına düşen GSYİH arasında bir ilişki olup olmadığı incelenebilir. Tablo 2, Doğu Asya ülkeleri için ekonomik özgürlük endeksi ile kişi başına düşen GSYİH arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Tabloda genel olarak, ekonomik özgürlük endeksi yüksek olan ülkelerin kişi başına düşen GSYİH değerlerinin de yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, Singapur ve Hong Kong, yüksek ekonomik özgürlük endeksine ve kişi başına düşen GSYİH'ya sahiptir. Ancak, siyasi özgürlük ve basın özgürlüğü endeksleri gibi diğer faktörler de ekonomik refah üzerinde etkili olabilir. Bu analiz, ekonomik özgürlüğün ekonomik refahla pozitif bir ilişki içinde olabileceğini göstermektedir. Ancak, özgürlüklerin farklı boyutları ve diğer sosyo-ekonomik faktörler de dikkate alınmalıdır.

Şekil 2: Doğu Asya ülkeleri: Ekonomik Özgürlük ve Kişi Başına Düşen GSYİH

Kaynak: Veriler 2023 yılına aittir ve Dünya Bankası Veri Tabanından derlenmiştir.

Şekil 2’de, Doğu Asya ülkeleri için ekonomik özgürlük endeksi ile kişi başına düşen GSYİH arasındaki ilişkisini daha göstermesi açısından önemlidir. Grafikte, genel olarak daha yüksek ekonomik özgürlük endeksine sahip ülkelerin kişi başına düşen GSYİH değerlerinin de yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle Singapur ve Hong Kong bu ilişkiyi güçlü bir şekilde yansıtmaktadır.

Türkiye

Türkiye örneği, 2000–2010 dönemi itibarıyla ekonomik kalkınma ile demokratikleşme arasında güçlü bir ilişki kurulduğunu göstermekte ve verimli yerde yapılan kamu harcamalarının ekonomik kalkınmayı olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır (Barut vd., 2020). Bu dönemde, Avrupa Birliği ile uyum süreci çerçevesinde siyasi ve ekonomik reformlar hayata geçirilmiştir. Ancak, bu süreç kalıcı bir yapıya dönüşmemiş ve demokratikleşme dalgası ekonomik kalkınmayı sürdürülebilir kılmak için yeterli olmamıştır (Önder, 2023; Ela ve Yurtkuran, 2020). Türkiye örneği, ekonomik kalkınma ve özgürlükler arasındaki ilişkinin süreklilik arz eden kurumsal yapılarla desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Önder, 2023). Türkiye için yıllara göre ekonomik verileri ve özgürlük verileri incelendiğinde aşağıdaki veriler ortaya çıkmaktadır;

Ekonomik Veriler:

- **Kişi Başına Düşen GSYİH:** 2024 yılında 13,240 USD (TÜİK,2023)
- **Ekonomik Büyüme Oranı (Yıllık %):** 2023 yılında %5,1 (Worldbank,2023)
- **Gelir Dağılımı Göstergesi (Gini Katsayısı):** 2024 yılında 0,401 (TÜİK,2023)

Özgürlük Verileri:

- **Siyasi Özgürlük Endeksi:** Freedom House 2024 raporuna göre Türkiye, “Kısmen Özgür” kategorisinde yer almakta ve 100 üzerinden 32 puan almaktadır.
- **Ekonomik Özgürlük Endeksi:** Heritage Foundation 2024 raporuna göre Türkiye, 100 üzerinden 54,4 puanla “Çoğunlukla Özgür Değil” kategorisinde bulunmaktadır.
- **İfade Özgürlüğü Endeksi:** Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) 2024 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde Türkiye, 180 ülke arasında 149. sırada yer almaktadır.

Aşağıdaki tablo kişi başına düşen GSYİH ile ekonomik özgürlük indeksi verilerini göstermektedir.

Tablo 3: Kişi Başına Düşen GSYİH (USD) ve Ekonomik Özgürlük Endeksi (2023)

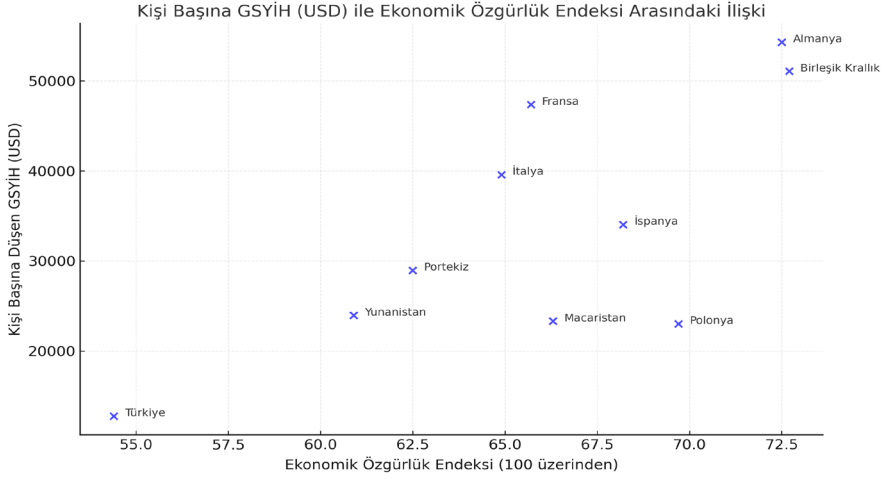
Ülke	Kişi Başına Düşen GSYİH (USD)	Ekonomik Özgürlük Endeksi (100 üzerinden)
Türkiye	13,240	54.4
Almanya	54,291	72.5
Fransa	47,359	65.7
Birleşik Krallık	51,075	72.7
İtalya	39,580	64.9
İspanya	34,045	68.2
Polonya	23,014	69.7
Yunanistan	23,966	60.9
Portekiz	28,969	62.5
Macaristan	23,319	66.3

Kaynak: Kişi başına düşen GSYİH verileri TÜİK web sayfasından alınmıştır. Ekonomik Özgürlük Endeksi verileri ise Heritage Foundation'ın 2024 raporundan derlenmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, genel olarak daha yüksek ekonomik özgürlük endeksine sahip ülkelerin kişi başına düşen GSYİH değerlerinin de yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, Almanya ve Birleşik Krallık hem yüksek ekonomik özgürlük puanlarına hem de yüksek kişi başına GSYİH değerlerine

sahiptir. Türkiye'nin ise ekonomik özgürlük endeksi puanı ve kişi başına düşen GSYİH değeri diğer Avrupa ülkelerine kıyasla daha düşüktür.

Grafik 3: Kişi Başına GSYİH (USD) ile Ekonomik Özgürlük Endeksi (2023)

Kaynak: Veriler TÜİK web sayfası ve Heritage Foundation'ın 2024 raporundan derlenmiştir.

Benzer şekilde bu grafikte, yatay eksenle Ekonomik Özgürlük Endeksi puanları, dikey eksenle ise kişi başına düşen GSYİH (USD) değerleri gösterilmiş ve Türkiye'nin verileri, diğer ülkelerle karşılaştırmalı olarak aktarılmıştır. Sonuç olarak, bu veriler, ekonomik özgürlüklerin ekonomik refahla pozitif bir ilişki içinde olabileceğini göstermektedir.

Demokratik Kurumlar ve Refah

Demokratik kurumlar, bireysel özgürlüklerin korunması ve ekonomik istikrarın sağlanmasında temel bir rol oynamaktadır (Yayla, 2000). Bu kurumlar, şeffaflık, hesap verebilirlik ve hukukun üstünlüğü gibi demokratik değerleri güçlendirerek ekonomik büyümenin sürdürülebilirliğini destekler. Özellikle demokratik kurumların işleyişi, bireylerin hak ve özgürlüklerini güvence altına alarak ekonomik karar alma süreçlerinin adil ve kapsayıcı olmasını sağlar. Böylece, demokratik değerlerin hâkim olduğu toplumlarda ekonomik verimlilik artar ve toplumsal refah düzeyi yükselir.

Hukukun üstünlüğü, mülkiyet haklarının güvence altına alınması ve hesap verebilirlik mekanizmaları, ekonomik kalkınmayı teşvik eden unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Özellikle mülkiyet haklarının korunması, girişimcilik faaliyetlerini destekleyerek ekonomik dinamizmi artırır. Demokratik kurum-

ların güçlü olduğu toplumlarda, ekonomik aktörler piyasaya olan güvenlerini korur ve bu durum, uzun vadeli yatırımları teşvik eder. Bu bağlamda, ekonomik büyüme ve özgürlükler arasındaki ilişki, kurumsal yapıların kalitesi ile de doğrudan bağlantılıdır (Çetin, 2021). Özellikle güçlü ve bağımsız kurumlar, ekonomik karar alma süreçlerinin şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde yürütülmesini sağlayarak ekonomik istikrarı destekler.

Hukukun Üstünlüğü

Özellikle hukukun üstünlüğü, demokratik bir toplumun temel taşlarından biridir. Hukukun güçlü olduğu toplumlarda, mülkiyet hakları güvence altına alınarak bireylerin ekonomik faaliyetlerini sürdürmeleri kolaylaşır. Bu durum, uzun vadeli yatırım kararları alırken bireyler ve şirketler için riskleri azaltır, dolayısıyla ekonomik büyümeyi teşvik eder ve refah seviyesini artırır (Adam vd., 2011).

Hukukun üstünlüğü ilkesinin hâkim olduğu toplumlarda, ekonomik aktörler hukuki güvenceye dayanarak iş yapma özgürlüğüne sahip olur. Bu da ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğini ve piyasa rekabetinin adil bir şekilde işlenmesini sağlar. Özellikle sözleşme haklarının korunması, girişimcilerin yenilikçi projelere yatırım yapmalarını teşvik ederken, ekonomik büyümenin sürdürülebilir olmasına katkı sağlar. Hukukun üstünlüğü aynı zamanda, ekonomik uyuşmazlıkların adil ve hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulmasını sağlayarak ekonomik aktörlerin güvenini artırır.

Bağımsız yargı sistemine sahip ülkelerde, sözleşme ihlalleri gibi ekonomik sorunlar daha hızlı ve adil bir şekilde çözülebilir, bu da ekonomik aktörlerin piyasaya olan güvenini artırır (Bauhr ve Charron, 2017). Özellikle bağımsız yargının güçlü olduğu ülkelerde, yabancı yatırımcıların güven duygusu artar ve bu durum, doğrudan yabancı yatırımların artmasına olanak tanır. Örneğin, mülkiyet haklarının korunduğu ve hukukun üstünlüğünün sağlandığı ekonomilerde, girişimciler daha fazla yatırım yapma eğiliminde olurlar.

Ayrıca, hukukun üstünlüğünün sağlandığı toplumlarda, ekonomik faaliyetlerin daha öngörülebilir bir şekilde gerçekleşmesi sağlanır. Özellikle ekonomik sözleşmelerin adil ve etkin bir şekilde uygulanması, piyasalarda güven ortamının oluşmasına katkıda bulunur. Hukukun üstünlüğünün etkin olduğu toplumlarda, ekonomik aktörler arasında güven ilişkisi güçlenir ve bu durum, ticari faaliyetlerin artmasına olanak tanır. Böylece, hukukun üstünlüğü ekonomik büyümeyi teşvik eden ve refah seviyesini artıran temel bir faktör olarak ön plana çıkar.

Hesap Verebilirlik Mekanizmaları

Hesap verebilirlik mekanizmaları, demokratik sistemlerin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisini artıran önemli unsurlardır. Kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanımı, bağımsız denetim kurumları ve hesap verebilirlik mekanizmaları sayesinde sağlanır. Özellikle kamu harcamalarının şeffaf bir şekilde izlenmesi ve denetlenmesi, yolsuzluğun önlenmesinde kritik bir rol oynar.

Şeffaf bir kamu ihale sistemi, kaynak israfını önler ve yolsuzluğu azaltır (Belle ve Mayhew, 2016). Özellikle demokratik ülkelerde, hesap verebilirlik mekanizmaları kamu kaynaklarının etkin kullanımını sağlayarak ekonomik büyümeyi destekler. Şeffaflık uygulamaları, kamu harcamalarının vatandaşlar tarafından izlenebilmesini sağlayarak ekonomik politikalara olan güveni artırır. Ayrıca bu tür mekanizmalar, hükümetlerin ekonomik performansını denetlemek için kritik bir araçtır.

Mali şeffaflık uygulamaları, kamu harcamalarının vatandaşlar tarafından izlenebilmesini sağlar ve bu durum ekonomik politikalara olan güveni artırır (Szczeplaniak, 2020). Bu tür uygulamalar, ekonomik kalkınmanın sürekliliği açısından da hayati öneme sahiptir. Özellikle şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmalarının güçlü olduğu toplumlarda, ekonomik büyüme daha sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde gerçekleşir.

Hesap verebilirlik mekanizmaları aynı zamanda demokratik denetim süreçlerini güçlendirerek kamu yönetiminin etkinliğini artırır. Bağımsız denetim kurumlarının varlığı, kamu harcamalarının verimli ve etkili bir şekilde kullanılmasını sağlayarak ekonomik kaynakların doğru yönlendirilmesini garanti eder. Özellikle mali şeffaflık ve hesap verebilirlik uygulamaları, ekonomik aktörlerin güvenini artırarak özel sektör yatırımlarını teşvik eder.

Ayrıca, hesap verebilirlik mekanizmaları, vatandaşların hükümet politikalarını daha iyi anlamalarını ve ekonomik karar alma süreçlerine daha etkin katılım sağlamalarını mümkün kılar. Bu da toplumsal güveni artırarak ekonomik ve siyasi istikrarı destekler. Böylece, hesap verebilirlik mekanizmaları sadece ekonomik büyümeyi teşvik etmekle kalmaz, aynı zamanda demokratik değerlerin güçlenmesine de katkıda bulunur. Yani, demokratik kurumlar, hukukun üstünlüğü ve hesap verebilirlik mekanizmaları aracılığıyla ekonomik büyüme ve toplumsal refahın sürdürülebilirliğini sağlar. Demokratik değerlerin güçlendiği toplumlarda, ekonomik faaliyetlerin daha adil, şeffaf ve öngörülebilir bir şekilde gerçekleşmesi mümkün olur. Bu durum, hem yerel hem de küresel ekonomik aktörler için güvenli ve istikrarlı bir yatırım ortamı sunarak ekonomik kalkınmayı destekler.

Ülke Analizleri

Türkiye: Demokrasi ve Ekonomik Özgürlükte Gerileme

2005 yılında “kısmen özgür” olarak sınıflandırılan Türkiye, izleyen yıllarda özellikle 2016 sonrası dönemde siyasal haklar ve sivil özgürlükler açısından ciddi bir gerileme yaşamıştır. 2025 yılı verilerine göre Türkiye'nin özgürlük puanı 33/100'e düşmüş ve ülke “özgür olmayan” kategorisine gerilemiştir (Freedom House, 2025). Benzer şekilde, ekonomik özgürlük alanında da kayda değer bir düşüş gözlenmiştir. Heritage Foundation'ın 2025 yılı raporuna göre Türkiye'nin ekonomik özgürlük puanı 54.6 olup, ülke “çoğunlukla özgür olmayan” kategorisindedir (Heritage Foundation, 2025). Yargı bağımsızlığındaki zayıflama, şeffaflık sorunları ve keyfi kamu müdahaleleri bu düşüşte belirleyici rol oynamıştır.

Güney Kore: Kurumsal İstikrarın Ekonomik Refah Üzerindeki Etkisi

Güney Kore, demokratikleşme ve ekonomik kalkınma süreçlerini eş zamanlı olarak sürdürebilmiş az sayıdaki ülkelerden biridir. Ülke 2025 yılında 81/100 puanla “özgür” statüsündedir (Freedom House, 2025). Aynı yıl için Heritage Foundation tarafından hesaplanan ekonomik özgürlük puanı ise 74.6'dır ve Güney Kore “çoğunlukla özgür” ülkeler arasında yer almaktadır (Heritage Foundation, 2025). Hukukun üstünlüğü, kurumsal şeffaflık ve girişimcilik ortamının güçlendirilmesi gibi etkenler, Güney Kore'nin bu performansını desteklemektedir.

Almanya: Yüksek Demokrasi ile Yüksek Refah Arasındaki Uyum

Almanya, uzun yıllardır liberal demokrasi ve sosyal piyasa ekonomisinin birlikte işlediği bir model olarak dikkat çekmektedir. 2025 yılı verilerine göre ülke 95/100 puan ile “tam özgür” olarak sınıflandırılmaktadır (Freedom House, 2025). Ekonomik özgürlük endeksinde ise Almanya, 72.5 puanla “çoğunlukla özgür” ülkeler arasında yer almaktadır. Almanya'da güçlü anayasal kurumlar, bağımsız yargı ve etkin bir denetim mekanizmasının olması ekonomik ve siyasi istikrarın temel yapı taşlarını oluşturmaktadır.

Karşılaştırmalı Bulgular

Aşağıdaki tablo, üç ülkenin 2025 yılı itibarıyla demokrasi ve ekonomik özgürlük düzeylerini karşılaştırmalı olarak sunmaktadır:

Ülke	Demokrasi Skoru (Freedom House)	Ekonomik Özgürlük Skoru (Heritage)	Genel Kategori
Türkiye	33/100	54.6/100	Özgür Değil / Çoğunlukla Özgür Değil
Güney Kore	81/100	74.6/100	Özgür / Çoğunlukla Özgür
Almanya	95/100	72.5/100	Özgür / Çoğunlukla Özgür

Kaynak: Freedom House (2025) ve Heritage (2025) verilerinden oluşturulmuştur.

Bu verilerden hareketle, demokratikleşme düzeyi ile ekonomik özgürlük düzeyi arasında pozitif bir korelasyon olduğu görülmektedir. Demokratik kurumların güçlendiği ülkelerde ekonomik özgürlüklerin de daha yüksek olduğu; otoriterleşen ülkelerde ise hem demokratik hem de ekonomik göstergelerin gerilediği tespit edilmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Ekonomik refah ile özgürlükler arasındaki ilişki, çok boyutlu ve karşılıklı bir bağımlılık yapısı sergilemektedir. Bu iki kavram, birbirini destekleyen ve tamamlayan unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Ekonomik özgürlükler, bireylerin ve kurumların ekonomik faaliyetlerini daha etkin bir şekilde yürütmesini sağlayarak ekonomik refahı desteklerken, siyasi özgürlükler ise bu refahın sürekliliğini temin eden kurumsal yapıların oluşmasında kritik bir rol oynamaktadır (Guasti, 2020). Ancak bu ilişkinin niteliği, farklı toplumlarda, tarihsel ve kültürel bağlamlarına bağlı olarak çeşitlilik gösterebilmektedir.

Örneğin, Batı Avrupa deneyimi, ekonomik refahın özgürlükleri tetiklediği bir modeli ortaya koyarken, Güney Kore ve Tayvan gibi Asya ülkelerinde ekonomik kalkınmanın siyasi özgürlüklerden önce geldiği bir gelişim süreci gözlemlenmiştir (Weyland, 2020). Bu durum, ekonomik refah ile özgürlükler arasındaki ilişkinin evrensel bir modelden ziyade, ülkelerin özgün koşullarına ve tarihsel dinamiklerine bağlı olarak farklılaştığını ortaya koymaktadır.

Türkiye özelinde ise ekonomik kalkınma ile demokratikleşme arasındaki bağlantının kırılgan olduğu görülmektedir. Dönemsel kazanımlar elde edilmesine rağmen, bu kazanımların süreklilik kazanmadığı ve ekonomik refahın, siyasi ve kurumsal özgürlüklerle yeterince desteklenmediği anlaşılmaktadır (Agnello vd., 2016). Bu durum, ekonomik refahın yalnızca ekonomik büyüme odaklı politikalarla sağlanamayacağını, bunun yanında güçlü ve şeffaf kurumsal yapılarla desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak

bu çalışma, özgürlüklerin mi ekonomik refahı doğurduğu, yoksa ekonomik refahın mı özgürlükleri mümkün kıldığı yönündeki tartışmaya karşılaştırmalı ampirik bir katkı sunmayı amaçlamıştır. Türkiye örneği, özgürlüklerin zayıflatılmasının ekonomik performansı da olumsuz etkileyebileceğini ortaya koymaktadır. Buna karşın Güney Kore ve Almanya örnekleri, demokratik kurumların istikrarının ve özgürlük ortamının ekonomik büyüme ve refahla uyumlu bir biçimde gelişebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, literatürde de sıkça vurgulanan kurumsal kalite, hukukun üstünlüğü ve yönetim kalitesi gibi faktörlerin, hem ekonomik refahın hem de özgürlüklerin sürdürülebilirliği açısından kritik rol oynadığı sonucuna varılmaktadır. Yani, ekonomik kalkınmayı sürdürülebilir hale getirmek için bağımsız yargı, şeffaf kamu yönetimi ve hesap verebilirlik mekanizmalarının kurulması kritik bir önem taşımaktadır. Ekonomik ve siyasi hakların toplumsal düzeyde benimsenmesini sağlamak için farkındalık yaratacak eğitim programlarının oluşturulması, demokratik reformların desteklenmesi ve ekonomik kalkınma hedeflerine yönelik uluslararası işbirliklerinin teşviki gerekmektedir (Tang, 2024; Yayla, 2000). Bu kapsamda, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin azaltılması ve toplumsal katılımı artıracak sosyal politikaların hayata geçirilmesi önemlidir. Ayrıca, teknoloji ve inovasyonu destekleyen girişimcilik programları geliştirilmeli ve bu yolla ekonomik özgürlüklerin artırılması hedeflenmelidir (Fraundorfer, 2015).

Bu süreçte, ekonomik ve siyasi özgürlüklerin birbirini destekleyen yapısını güçlendirmek, sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal refahın sağlanması için vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, bütüncül ve uzun vadeli politikalar geliştirilerek hem ekonomik hem de siyasi alanda çözüm odaklı bir yaklaşım benimsenmelidir. Toplumların refah düzeyini artırmak için özgürlüklerin desteklenmesi, sadece ekonomik kalkınmayı değil, aynı zamanda sosyal dayanışmayı ve siyasi istikrarı da güçlendirecektir.

Kaynakça

- Abdellaoui, H. (2022). *Economic freedom, human capital and economic growth in the Maghreb countries*. *Revue Européenne Du Droit Social*, 58(1), 132-147. <https://doi.org/10.53373/reds.2023.58.1.0106>
- Acaravcı, A., Erdoğan, S., & Küçükcalay, A. (2018). *Türkiye'de ekonomik özgürlükler, yabancı doğrudan yatırımlar ve yurtiçi yatırım harcamaları ilişkisi*. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 75-90. <https://doi.org/10.18074/ckuiibfd.391168>
- Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty*. Crown Business.
- Adam, A., Delis, M., & Kammas, P. (2011). *Are democratic governments more efficient?* *European Journal of Political Economy*, 27(1), 75-86. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2010.04.004>

- Aisen, A., & Veiga, F. (2006). *Does political instability lead to higher inflation? A panel data analysis*. Journal of Money Credit and Banking, 38(5), 1379-1389. <https://doi.org/10.1353/mcb.2006.0064>
- Agnello, L., Castro, V., Jalles, J., & Sousa, R. (2016). *Income inequality, fiscal stimuli and political (in)stability*. International Tax and Public Finance, 24(3), 484-511. <https://doi.org/10.1007/s10797-016-9428-x>.
- Ata, A. Y., & Tuğlu Dur, D. (2024). *Ekonomik özgürlükler ve ekonomik büyüme ilişkisi üzerine bir literatür taraması*. Liberal Düşünce Dergisi(114), 45-74. <https://doi.org/10.36484/liberal.1425355>
- Aytekin, G., & Tertemiz, N. (2018). *An analysis of the PISA results (2003-2015) in terms of educational systems and economical indicators: Cases of South Korea and Turkey*. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(19), 129-153. <https://doi.org/10.29299/kefad.2018.19.004>
- Bardakçı, H., Erdogdu, A. & Barut, A. (2020). *Relationship between Logistics Performance, Economic Growth and Financial Development in G-7 and E-7 Countries*. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 9 (5), 4154-4166. Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/57287/799017>
- Barut, A., Torusdağ, M., & Bardakçı, H. (2020). *Finansal gelişme ekonomik büyüme ve vergi gelirleri ilişkisi: Türkiye örneği*. Vergi Sorunları Dergisi, 43(387), 94-103.
- Baier, S., Clance, M., & Dwyer, G. (2012). *Banking crises and economic freedom*. SSRN Electronic Journal. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2117883>
- Bauhr, M., & Charron, N. (2017). *Insider or outsider? Grand corruption and electoral accountability*. Comparative Political Studies, 51(4), 415-446. <https://doi.org/10.1177/0010414017710258>
- Belle, S., & Mayhew, S. (2016). *What can we learn on public accountability from non-health disciplines: A meta-narrative review*. BMJ Open, 6(7), e010425. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2015-010425>
- BenYishay, A., & Betancourt, R. (2010). *Civil liberties and economic development*. Journal of Institutional Economics, 6(3), 281-304. <https://doi.org/10.1017/s1744137410000081>
- Çetin, İ. (2021). *Gelişmekte olan ülkelerde kurumlar ve ekonomik performans arasındaki nedensellik ilişkisi üzerine bir inceleme*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23(3), 1014-1022. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.863945>
- Ela, M., & Yurtkuran, S. (2020). *Türkiye’de makroekonomik faktörler ve kurumlar vergisinin doğrudan yabancı yatırıma etkisi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 11(Ek), 65-79. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.730391>
- Fabro, G., & Aixalá, J. (2012). *Direct and indirect effects of economic and political freedom on economic growth*. Journal of Economic Issues, 46(4), 1059-1080. <https://doi.org/10.2753/jei0021-3624460411>
- Fraundorfer, M. (2015). *Experiments in global democracy: The cases of UNITAID and the FAO Committee on World Food Security*. Global Constitutionalism, 4(3), 328-364. <https://doi.org/10.1017/s2045381715000088>
- Freedom House. (2025). *Freedom in the World Report*. Erişim: 20.05.2025, <https://freedomhouse.org/>
- Gourevitch, A. (2014). *Liberty and its economies*. Politics Philosophy & Economics, 14(4), 365-390. <https://doi.org/10.1177/1470594x14564507>

- Guasti, P. (2020). *Populism in power and democracy: Democratic decay and resilience in the Czech Republic (2013–2020)*. *Politics and Governance*, 8(4), 473-484. <https://doi.org/10.17645/pag.v8i4.3420>
- Gwartney, J., Lawson, R., & Hall, J. (2022). *Economic freedom of the world: 2022 annual report*. <https://doi.org/10.53095/88975001>
- Heckelman, J. (2000). *Economic freedom and economic growth: A short-run causal investigation*. *Journal of Applied Economics*, 3(1), 71-91. <https://doi.org/10.1080/15140326.2000.12040546>
- Heritage Foundation. (2025). *Index of Economic Freedom*. Erişim: 20.05.2025, (<https://heritage.org/index>)
- Kanbir, Ö. (2023). *Ekonomik Gelişme ve Ekoloji*. *Liberal Düşünce Dergisi* (109), 79-103. <https://doi.org/10.36484/liberal.1216629>
- Kašťáková, E., & Chlebcová, A. (2020). *Analysis of the Western Balkans territories using the Index of Economic Freedom*. *Studia Commercialia Bratislavensia*, 13(46), 320-329. <https://doi.org/10.2478/stcb-2020-0013>
- Kodila-Tedika, O., & Khalifa, S. (2023). *Official visits and economic freedom*. *Journal of Economic Integration*, 38(2), 219-246. <https://doi.org/10.11130/jei.2023.38.2.219>
- Keskin, A. (2024). *Türkiye’de Kamu Sosyal Harcamalarının Gelir Dağılımına Bölgesel Etkileri: 2006-2021 Dönemi GİR Modeli Analizi*. *Liberal Düşünce Dergisi* (116), 159-180. <https://doi.org/10.36484/liberal.1555694>
- Mete, E. (2022). *The relationship between tourism and economic growth in the scope of economic freedom and freedom of investment*. *Advances in Hospitality and Tourism Research (Ahtr)*, 10(2), 232-250. <https://doi.org/10.30519/ahtr.930826>
- Moen, L. (2023). *Freedom and its unavoidable trade-off*. *Analytic Philosophy*, 65(1), 22-36. <https://doi.org/10.1111/phib.12301>
- North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge University Press.
- Önder, F. (2023). *Empirical analysis of the relationship between democracy and economic growth in Turkey*. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 22(Cumhuriyet’in 100. Yılı), 386-398. <https://doi.org/10.21547/jss.1357612>
- Rabinovych, M. (2020). *Where economic development meets the rule of law? Promoting sustainable development goals through the European Neighborhood Policy*. *Brill Open Law*, 2(1), 140-174. <https://doi.org/10.1163/23527072-20191017>
- Rode, M., Knoll, B., & Pitlik, H. (2013). *Ekonomik Özgürlük, Demokrasi ve Hayat Memnuniyeti*. *Liberal Düşünce Dergisi* (72), 85-108.
- Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. Oxford University Press.
- Szczepaniak, M. (2020). *Redistribution and the alleviation of income inequalities: The case of the European Union*. *Ekonomia I Prawo*, 19(1), 149. <https://doi.org/10.12775/eip.2020.011>
- Tang, Z. (2024). *Social wellbeing inequality and solutions*. *Highlights in Business Economics and Management*, 24, 1917-1922. <https://doi.org/10.54097/6mdf0y90>
- Taylor, J. B., & Çetin, Ü. (2013). *Ekonomik İyileşmeye Giden Yol*. *Liberal Düşünce Dergisi* (72), 25-31.

Weyland, K. (2020). *Populism's threat to democracy: Comparative lessons for the United States*. *Perspectives on Politics*, 18(2), 389-406. <https://doi.org/10.1017/s1537592719003955>

Yayla, A. (2000). *Liberal bakışlar: Totaliterizm, adalet, sosyalizm, bilgi çağı, insan hakları, liberalizm, demokrasi*. Liberte Yayınları.

İnternet kaynakları

Heritage Foundation. (2024). *2024 Index of Economic Freedom*. Erişim: <https://www.heritage.org/index/>

Trading Economics. (2024). *Turkey GDP per Capita (PPP)*. Erişim: <https://tr.tradingeconomics.com/>

Freedom House. (2024). *Freedom in the World 2024*. Retrieved from <https://freedomhouse.org/>

TÜİK. (2024). *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması*. Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim: <https://www.tuik.gov.tr/>

Reporters Without Borders (RSF). (2024). *World Press Freedom Index*. Erişim: <https://rsf.org/en>